

MAKÓ KERESKEDELME A FELSZABADULÁSTÓL 1962-IG

ORKONYI EDE

I. A város kereskedelmének jellemzői a felszabadulás után

A szocialista átalakulás a város kereskedelmében több mint egy évtizednyi időt vett igénybe. 1944 ősze, a front elvonulása csak kifosztott és elhagyott üzleteket talált. Kereskedelemről a szó valódi értelmében még nem lehetett beszélni. A legalapvetőbb funkció — közvetítőszerep a termelés és a fogyasztás között — objektív akadályok miatt nem érvényesülhetett.

A háborús időszak döntően a jegyrendszerre épült, — a városban maradt magán nagy- és kiskereskedők árukészlete teljesen kimerült. A tehetősebbek elhagyták a várost, árukészleteik nagy részét magukkal vitték. A beszerzés és a forgalmazás közvetítőit, a zsidó nagykereskedőket elhurcolták, s főként a mezőgazdasági termények értékesítésében álltak be zavarok.

Az újonnan alakult népi közigazgatás, a Városi Szovjet Katonai Parancsnokság konkrét segítségével arra törekedett, hogy a legalapvetőbb árukból mielőbb biztosítsa az ellátást.

A termelőknek élelmicikkekből voltak bizonyos készleteik, de azok egy részét más fontos áruféleségekre kénytelenek elcserélni. A városban a legszükségesebb élelmiszerekből sok volt az ellátatlan. A bekövetkező infláció még inkább nehezítette a helyzetet; a kereskedelmi tevékenység a cserekereskedelem ősi állapotának szintjére süllyedt vissza. Emellett a piac a „feketetés”, a „batyuzás” és a spekuláció színterévé vált [1]. A városnak ebben a nehéz helyzetben is segítenie kellett az országellátásban.

Az ellátatlan városi lakosság legfontosabb élelmiszereinek biztosítására, és az országos élelmiszeralaphoz való hozzájárulás érdekében vezették be a termelők kötelező beszolgáltatási rendszerét. Megszabták a beszolgáltatási (termelői) árakat, és szabályozták a szabadforgalmi árakat. A „beszolgáltatás”, a „begyűjtés” nem a kereskedelem valóságos funkcióját kifejező fogalmak. Az átmeneti gazdasági időszak mutatói, jelzői, amelyeket a nehéz történelmi idők szültek. A kényszerhelyzetben való bevezetésük eredményeként juthattak a rombadőlt főváros lakói, az újjáépítésben résztvevő munkások a legminimálisabb élelemhez.

A városi kiskereskedők a kereskedelmi tevékenység folytatására törekedtek. Bizonyítja ezt az is, hogy már 1944 decemberében megalakították a Kereskedők Szabad Szakszervezetét [2]. Célja a kereskedők érdekképviselete volt. Ezzel egyidejűleg Árubeszerző és Elosztó Szövetkezetet is hoztak létre.

1945 szeptemberében az iparjogosi tvánnyal rendelkező textilkereskedők száma ötven volt [3]. Egyrésziük árulóállítással is foglalkozott. Nagyrésziük nem rendelkezett saját üzlethelyiséggel, főként sátoros piaci árusok voltak. Abban az időben a forgalmazásban, az árueellátásban a piacoknak kiemelt funkciójuk volt!

A közellátás szempontjából jelentős állomás volt a Munkásszövetkezet megalakulása 1945. március 4-én [4]. Általános árutermelő, beszerző és fogyasztási

szövetkezetként hozták létre. Szó szerint szövetkezet volt, amely először csak szövetkezeti tagok részére árusított, akik szövetkezeti részvényt váltottak.

A szövetkezet létrehozását a szakszervezet irányította. Kiemelt feladata volt, hogy az üzemek dolgozói számára biztosítsa az alapvető árukat; burgonyából, babból, zsirból, húsból és szalonnából meghatározott kontingenst juttattak a munkásságnak. Textiliák és ruhaneműk kiutalását, a földhöz juttatottak számára szerszámok, vasárúrok beszerzését is a szövetkezet végezte. A városi lakosság számára só és petróleum beszerzését is biztosította, ugyancsak csereárúként. A lakosság által önként felajánlott élelmiszereket összegyűjtötte (bab, burgonya, szalonna, füstölt húсок) és a fővárosba küldte, ahol az üzemi szakszervezeti bizottságok gondoskodtak azok szétosztásáról [5].

Makó megyei város polgármesterének a Belügyminiszterhez küldött jelentése szerint [6] az 1946-os év elején a város ellátására a következő volt jellemző: „A közellátás tekintetében a város helyzete; a hatósági kenyér- és lisztellátásra jogosultak száma 9040, az önellátók száma 28 000. Az ellátatlan lakosság kenyérszükségletét kielégítően biztosítani tudja. A zsirban ellátatlanok száma 8000. Ezeknek ellátása nagy nehézségekbe ütközik. Gyakran előfordul, hogy nem juthatnak a minimális mennyiségben megállapított fejadagokhoz. A tejellátás tekintetében is nehézségek vannak. A téhéntartó gazdáknak csak kis töredéke tett eleget beszolgáltatási kötelezettségének. A tejellátatlan csecsemők és beteg igényjogosultak száma igen nagy. Ellátásuk érdekében a tejbeszolgáltatást elmulasztókkal szemben a legerélyesebb intézkedést teszem folyamatba. A tüzelőanyag ellátást, ha szűkösön is, eddig biztosítani tudtam. A város közellátási helyzete a mai rendkívüli helyzethez mérten elég kielégítő.”

1947. január 26-án megalakult a Makó és Vidéke Kereskedőtestület [7]. A választott tisztségviselők megoszlása: 3 hagymakereskedő, 2 vegyeskereskedő, 2 szikvizés, 4 textilkereskedő, 3 üvegkereskedő, 1 likőrkereskedő, 2 festékkereskedő, 5 tüzelőanyag kereskedő, 2 papírkereskedő, 5 terménykereskedő, 1 fűszer nagykereskedő, 3 baromfikereskedő, 2 bőrkereskedő, 1 kalapárus, 2 illatszerkereskedő, 2 gyümölcskereskedő, 1 papírkereskedő, 1 zsidárus, 1 vaskereskedő, 1 dohányárus, 1 olajkereskedő, 2 műszaki cikk kereskedő, 1 rövidárus.

Makón működő szövetkezetek és kereskedelmi társulások

A magán kis- és nagykereskedelem mellett már a felszabadulás előtt működött a városban a Hangya Konzum Szövetkezet, amely 1941. február 4-én alakult meg, mint a Magyar Gazdaszövetség Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezete (a Makó-Rákosi Első Hangyaszövetkezet még 1907-ben alakult! [8])

A Hangya Szövetkezet működési engedélye szerint fűszer-, vas-, gép-, edény-, üveg-, porcelán-, papír-, írószer-, termény-, tej-, tejtermékek-, textil-, divatáru-, konfekció-, rövid- és kötöttáru-, díszmű-, cipő-, bőrárú-, vegyi cikkek forgalmazását végezte.

A felszabadulás előtt — és után is egy ideig — a Köztisztviselők R. T. volt az egyik legnagyobb üzlet a városban.

Ezen kívül a Makó és Vidéke Hagymakertészeinek Termelő és Értékesítő Szövetkezete [9], Munkásszövetkezet [10], a Mezőgazdasági Termelők Egyesült Szövetkezete [11] is működött a városban. Utóbbit neveztek METESZ-nek, amelynek gyümölcs-, főzelék-, termények- és gyógynövények szárítása és forgalmazása volt a fő profilja [12]. A Parasztok Szövetkezete [13] hagyma-, zöldség-, gyümölcs-, élőállat- és tojás nagy- és kiskereskedelmével foglalkozott.

Az Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet [14] fűszer-, csemege-, háztartási cikkek-, élőbaromfi-, edény-, játékaru-, bútor-, lakberendezési tárgyak-, könyv-, papír-, írószer-, fa-, szén-, elektrotechnikai cikkek-, kész lábbeli-,

textiláru-, valamint olaj forgalmazásával és vágott baromfi kiskereskedésével szerepelt a város kereskedelmében. Makó és Vidéke Kereskedőinek Árubeszerző és Elosztó Szövetkezete [15] fűszer-, és gyarmatáru, vasáru, háztartási cikkek és textíliák kereskedését folytatta.

Működött még a városban a Homoki és Hegyvidéki Bortermelők Szövetkezete Makói Fiókja [16].

A Földművesszövetkezet megalakulása

A Makói Földművesszövetkezet 1946. október 30-án alakult meg hivatalosan, 225 üzletrészt jegyzett taggal [17]. Jellegét tekintve termelési-, fogyasztási- és értékesítő szövetkezet volt.

1949. január 23-án a különböző szövetkezetek Makó - és Vidéke Hagymakertészeinek Termelő és Értékesítő Szövetkezete (röviden Hagymaszövetkezet!) a Makó-Rákosi Első Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet, a Parasztok Szövetkezete — fuzionáltak a Földművesszövetkezettel [18]. Az első időkben alapvető feladata a mezőgazdasági termelés megindulásának segítése volt, eszközök, gépek és vetőmagvak beszerzésével.

Anyagi és gazdasági megerősödése után termények felvásárlását is végezte [19]. Később ruhásboltot, majd vasárudát nyitott. Ezután nyílt meg a szövetkezet kezelésében az 1. sz. Élelmiszer és Vegyesbolt, majd a főtéren az első Kisáruház, amely 1947 májusától kapott engedélyt mezőgazdasági és ipari áruk kiskereskedelmére [20].

II. A kereskedelem fejlődése 1948 és 1962 között

A Földművesszövetkezetnek igen nagy szerepe volt a vizsgált időszakban a városellátásban. Munkája kiszélesült, sokrétűvé vált.

A szövetkezet fejlődését mutatja az alábbi táblázat:

ÜZLETHÁLÓZAT (egységek száma) [21]

Év	Kiskereskedelem	Vendéglátó
1948	2	—
1958	21	9
1959	21	11
1960	21	7
1961	17	6
1962	17	6

1948-ban az állami és szövetkezeti kiskereskedelem az összes áruforgalomnak kb. 15%-át bonyolította le.

A Népbolt Vállalat és jogutódja

Döntő változást jelentett a kereskedelem átalakításában a Csongrád megyei Népbolt Vállalat megalakulása. A Nemzeti Vállalat megyei egységeként hozták létre 1948. december 31-én. Ettől az időponttól kezdődően beszélhetünk szervezett áruellátásról, szocialista kereskedelmi szektorról.

A magánkereskedelem államosítása 1948-ban kezdődött. Kialakultak a kiskereskedelemben az alapvető bolttípusok, a szaküzletek, áruházak, a népboltok.

A kereskedelmi egységek telepítésében nem volt tervszerűség, azt a tökések örökség befolyásolta, a spontanéitás volt a jellemző. Sokszor egymás közelébe telepítettek azonos cikkeket árusító üzleteket, s a város egyes körzeteiben akadozott az áruellátás [22].

A Munkásszövetkezetet — miután az átmeneti időszakban teljesítette feladatát — 1949. szeptember 15-én számolták fel, hogy átadja helyét a Népbolt Vállalatnak. Ez évben és 1950-ben hihetetlen tempójú szervezés kezdődött! A magánkereskedelem nagyrésze önként ajánlotta fel üzleteit, míg mások külön megállapodás alapján adták át boltjaikat. Az 1950-es évben 63 áruda állt a vásárlók rendelkezésére. Az év első negyedében szakosítást hajtottak végre, ami az üzletek számának csökkenését jelentette. 1950 és 1952 között a város területén 36 boltegység működött a Népbolt Vállalat kezelésében, amelynek központja Szegeden volt [23].

1952-ben a Népbolt Vállalat megszűnt, feladatkörét a Makó és Környéke Kiskereskedelmi Vállalat vette át, amelynek központja Makóra települt.

A kereskedelem *államosítása* 1952-ben bontakozott ki teljesen. Azokat az üzleteket államosították elsősorban, amelyek tulajdonosai önként megszüntették üzleti tevékenységüket, és üzleteiket átadásra ajánlották fel. Ha a kereskedő nagyobb üzlettel rendelkezett, amelyre a szocialista szektornak szüksége volt, az államosítás hatósági intézkedés folytán következett be.

A városban a Belkereskedelmi Miniszter vonatkozó utasításait [24] pontosan betartva végezték az üzletek államosítását. Számlálóbiztos jelenlétében vették fel a pontos leltárt, megállapították az árukészlet és berendezési tárgyak átvételi árát, és azt a volt üzlettulajdonosnak kifizették. Az államosított üzletek tulajdonosait (és az üzleti tevékenységet folytató családtagokat), ha szakképzettek voltak és ellenük politikai kifogás nem merült fel —, az állami vállalatok alkalmazták.

Az államosítás végrehajtását mutatja a következő kimutatás.

JELENTÉS A MAGÁNKERESKEDŐK VISSZAVONULÁSÁRÓL
(havonként) [25]

Év, hó	Kereskedők száma a tárgy hó elején
1952	
január	—
február	331
március	326
április	259
május	249
június	202
július	196
augusztus	182
szeptember	—
október	—
november	50
december	29

A közölt kimutatás felfedi a magánkiskereskedők meglepően magas számát. (Egyértelműen nem tisztázható, hogy szeptember és október hónapokról adat nincs, vagy szünetelt az államosítás.)

1953. évben különösen lecsökkent a magánkiskereskedők száma: januárban 18, februárban 18, októberben 17.

Az átvett üzleteket a Kiskereskedelmi Vállalat üzemeltette, egyrésziük felszámolásra került. 1952-ben (június hó elején) a szocialista szektor egységeinek száma 44.

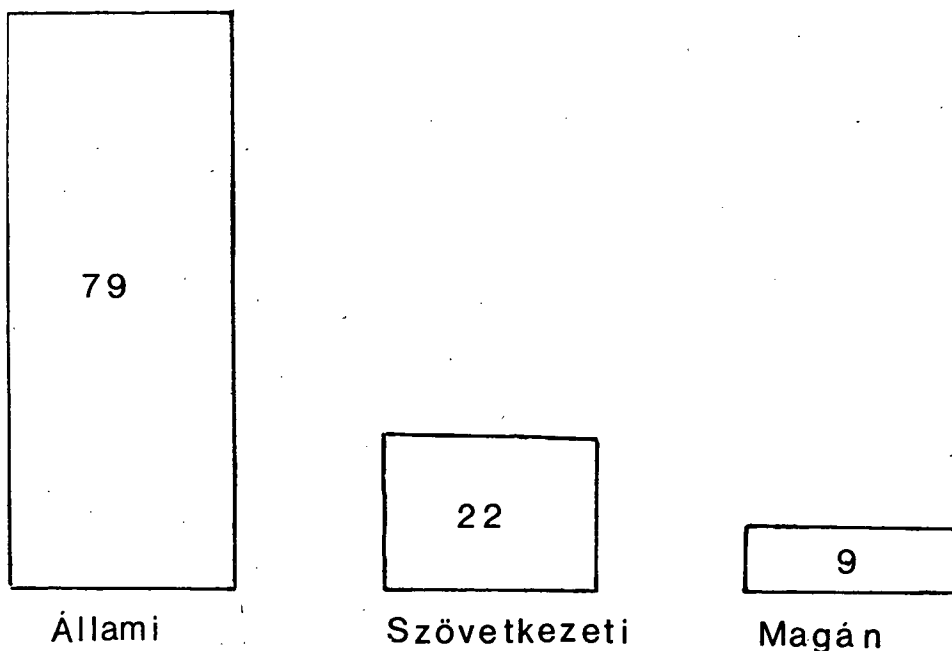
1954-ben a kormányprogramnak megfelelően több magánkereskedő kapta vissza engedélyét, összesen 33-an [26].

1955 év elején került sor a szocialista kereskedelmi hálózat jelentős fejlesztésére; szakosítás, a régi üzletek bővítése, újak létrehozása stb. De 1956-ban még 5 fűszer- és vegyeskereskedés, valamint 13 dohányáruda volt magánkézben [27].

1956-ban került sor a Makó és Környéke Kiskereskedelmi Vállalathoz tartozó üzletek működési engedélyeinek szakmai jelleggel történő kiadására [28].

Az állami boltegységek megoszlása 1956. évben a következő volt:

élelmiszer boltok	— 38
ruházati boltok	— 16
vegyes iparcikk boltok	— 12
vegyes boltok	— 13
összes	— 79

1. ábra. A kereskedelmi szektorok megoszlása 1956-ban

A lakosság vásárlóereje évről évre növekedett, ami tükröződött a kereskedelmi eladási forgalomban is.

KERESKEDELMI ELADÁSI FORGALOM BOLTTÍPUSONKÉNT [29]
(1000 Ft-ban fogyasztási áron)

Év	Élelmiszer	Ruházat	Vegyes iparcikk	Vegyes boltok	Összes
1956	—	—	—	—	112 989
1957	—	—	—	—	108 766
1958	37 020	30 985	33 041	—	101 046
1959	41 860	32 919	33 953	—	108 732
1960	49 211	36 783	42 618	—	128 612

ÁLLAMI ÉS SZÖVETKEZETI KISKERESKEDELMI ADATOK [30]
(1958)

Boltok száma év végén	Eladási forgalom (1000 Ft)	Alkalmazottak száma (fő)	Egy alkalmazottra	Egy lakosra
			jutó eladási forg.	
			(1000 Ft)	(Ft)
102	132 180	254	520	4416

1959 év áprilisában a magánkereskedők száma [31] a következő volt: vegyeskereskedő 7, zöldségkereskedő 13, használt cikk árus 11, zsákkereskedő 1, tejtermék-árus 2, bélkereskedő 2, rövidáru kereskedő 3, játékkereskedő 3, tüzelőanyag kereskedő 1, bazáros 2, — összesen 59.

1959. december 31-vel Csongrád megye Tanácsa Végrehajtó Bizottsága a makói Kiskereskedelmi Vállalatot megszüntette [32], a megyében két szakkivállalat alakult:

1. Csongrád megyei Élelmiszer Kiskereskedelmi Vállalat (Szentés székhellyel)
2. Csongrád megyei Iparcikk Kiskereskedelmi Vállalat (Hódmezővásárhely központtal)

A makói árudák közül az élelmiszer-, hús- és dohányboltok az Élelmiszer Kisker. Vállalathoz, míg a ruházati- és vegyes iparcikk boltok az Iparcikk Kisker. Vállalathoz tartoztak, az Élelmiszer Kisker. Vállalatnak kirendeltsége maradt a városban.

Az 1960. év állami és szövetkezeti kereskedelmét az alábbi táblázat mutatja:

A SZOCIALISTA KISKERESKEDELEM BOLTTJAINAK SZÁMA ÉS ELADÁSI FORGALMA (1000 Ft) [33]

Bolttípus	Száma	Eladási forgalom
Élelmiszerboltok	40	40 383
Vegyes ruházat	3	7 745
Méteráru	3	12 960
Felsőruházati	2	10 399
Cipő	3	7 868
Egyéb ruházat	8	18 264
Vegyiarú	4	6 333
Vas, műszaki, üveg	6	19 755
Kulturcikk	7	14 902
Vegyes boltok	14	12 257
Egyéb szakkboltok	13	7 359
Tűzép telepek	4	13 076

A Megyei Tanács Kereskedelmi Osztálya 1960. szeptember 7-én Kiskereskedelmi Vállalat által üzemeltetett nyíltárusítási egységek működési engedélyét kicserélte és 37 üzletnek új működési engedélyt adott ki [34]. Ekkor változott meg az üzletek számozása is.

1961 évben a lakosság életszínvonalának emelkedése kifejezésre jut a kereskedelmi és vendéglátóipari forgalom növekedésében is. A kereskedelmi hálózatra az új kiszolgálási formák kiszélesedése a jellemző. Az önkiszolgáló üzletek áteresztő képessége 25—30%-kal növelte az adott időegységre jutó forgalmat.

A vizsgált időszak utolsó két évében a kiskereskedelem boltjainak száma és forgalma a következőképpen alakult:

Bolttípus	Száma		Eladási forgalom (1000 Ft)	
	1961	1962	1961	1962
Élelmiszer	39	37	44 317	48 754
Vegyes ruházat	2	1	5 171	1 261
Méteráru	3	2	11 213	12 512
Felsőruházat	3	2	10 907	9 974
Cipő	2	2	7 694	7 825
Egyéb ruházat	8	7	18 840	21 328
Vegyű áru	4	4	6 236	6 874
Vas, műszaki, üveg	6	5	21 291	22 317
Kulturcikk	7	7	15 257	15 706
Vegyes boltok	14	15	12 687	16 239

* 1961 [35], 1962 [36]

Nagykereskedelem

A megalakuló állami és szövetkezeti kiskereskedelmet a megfelelő árukkal főleg a megyei székhelyű kereskedelmi vállalatok látták el. Az áruelosztást is azok végezték, s csak később lehetett szó a vásárlói igények — a kereslet — maradéktalanabb kielégítéséről.

Megyei székhelyű nagykereskedelmi vállalatok a vizsgált időszakban [37]:

Csongrád megyei Fűszer- és Édességkereskedelmi Vállalat

Csongrád megyei Vas- és Műszaki Nagykereskedelmi Vállalat

Csongrád megyei Tüzelő- és Építőanyagértékesítő Vállalat

Délmagyarországi Textil- és Felsőruházati Nagykereskedelmi Vállalat

Délmagyarországi Rövid- és Kötöttáru Nagykereskedelmi Vállalat

Délmagyarországi Cipő Nagykereskedelmi Vállalat

Délmagyarországi Vegyipariértékesítő Nagykereskedelmi Vállalat

Délmagyarországi Papír- és Irodaszerértékesítő Nagykereskedelmi Vállalat

Délmagyarországi Üvegértékesítő Nagykereskedelmi Vállalat

Hagyma- és zöldségkereskedelem

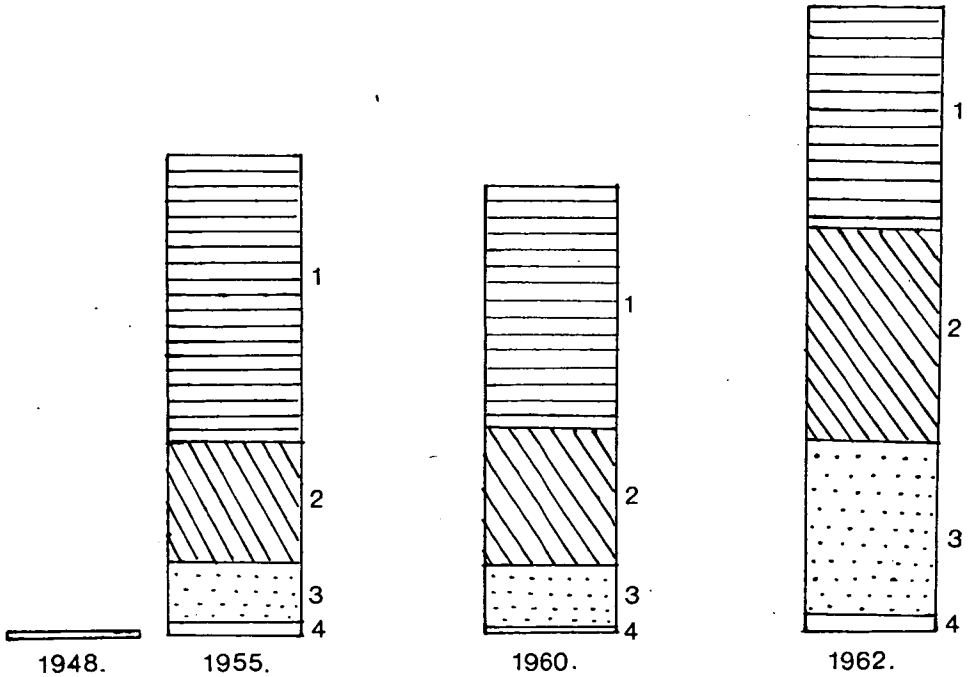
A város „valutáját”, a vöröshagymát — de a zöldségféléket és a fokhagymát is — szívesen vásárolják külföldiek is, keresett áru a világpiacon.

A felszabadulás utáni években visszaesett a termelés. A városban megtelepült zsidó nagykereskedők — akiknek nagy szerepük volt abban, hogy a világon megismerték a makói hagymát — elhurcolását megsínylette a hagymakereskedelem is. Az abból az időből rendelkezésre álló adatok képet adnak az értékesítésről (csak makói adatok!), és az export irányultságáról.

A VÖRÖSHAGYMA ÉRTÉKESÍTÉSE (vagon) [38]

Év	Helyi	Export	Ipar	[Megyén kívül	Egyéb felhasználás
1948—1950	—	—	—	—	—
1951	461	454	—	844	37
1952	86	710	979	787	42
1953	76	216	65	481	8
1954	57	1742	610	389	56
1955	71	2245	265	937	93
1956	121	585	333	929	—
1957	40	1361	193	1108	1
1958	6	1106	281	770	—
1959	31	2076	233	657	45
1960	58	1834	475	1026	—
1961	122	793	441	1677	15
1962	113	1687	1132	1679	91

Az adatokat vizsgálva megállapítható, hogy 1948-ban szervezett felvásárlás nem volt. Ugyanakkor a következő években fokozatosan növekszik az ipari felhasználás

2. ábra. A vöröshagyma értékesítése

- Jelölések: 1 — export
 2 — megyén kívül
 3 — ipari- és egyéb felhasználás
 4 — helyi felhasználás

és a megyén kívüli szállítás aránya. Az export 1955-ben volt a legnagyobb értékű, majd a vizsgált időszak végéig hullámzóan alakult.

A *vöröshagyma export* az NSZK-ba, NDK-ba, Hollandiába, Csehszlovákiába, Ausztriába, Svájcba, Finnországba, Svédországba és a Szovjetunióba irányult elsősorban, de a vásárlók között Nagybritannia, Jugoszlávia, Lengyelország, Norvégia, Franciaország, sőt Kuba is megtalálható.

Fokhagymából a legnagyobb *importőrök* a szomszédos Ausztria és Csehszlovákia, de szinte állandó vásárló az NSZK is. Érdekes, hogy a legrendszeresebben Trinidad vásárol makói fokhagymát, de az egészséges táplálkozási szokásaikról híres svájciak is szívesen fogyasztják mind a vörös-, mind a fokhagymát [39]. A gyökérzöldségek termeléséről Makó és környéke mindig is híres volt. A vizsgált időszakban főként a petrezselyem gyökér exportja volt jelentős (régbben a torma is!).

A város szerepe az országellátásban

Sajnálatos, de folyamatos statisztikai adatok hiányoznak. Azonban a rendelkezésre álló adatok is jelzik, hogy mekkora készleteket gyűjtöttek be és vásároltak fel, melyek zöme az országellátást szolgálta.

TERMÉNYEK- ÉS VÁGÓÁLLATBEGYŰJTÉS 1954 és 1955 ÉVEKBEN [40]

	1954	1955
Búza (vagon)	210	245
Kukorica (vagon)	172	172
Vágósertés (q)	2909	3129
Vágómarha (q)	393	556
Baromfi (q)	407	441

GABONAFÉLÉK ÉS VÁGÓÁLLAT FELVÁSÁRLÁS 1958 és 1959-BEN [41]

	1958	1959
Búza (vagon)	1 369	2 140
Kukorica (vagon)	1 556	—
Vágósertés (q)	12 676	14 697

FONTOSABB TERMÉNYEK ÉS VÁGÓÁLLATOK FELVÁSÁRLÁSA (1960—1962) [42]

	1960	1961	1962
Búza (vagon)	2 360	3 490	2 570
Kukorica (vagon)	40	—	—
Vágósertés (q)	9 794	10 688	12 356
Vágómarha (q)	4 220	5 556	5 055
Baromfi (q)	—	1 499	1 368

A szabadpiaci forgalom jelentősége a helyi ellátásban

A makói piacoknak sajátos hangulata és hagyományai vannak, a lakosság ellátásában is mindig kiemelt funkciót töltek be. A heti piacok és a vasárnapi piacok többzres vásárlótömeget vonzottak, s a friss áruk beszerzésében forgalmuk vetekeedett az üzletek forgalmával.

A felhozatal nagytömegű árut jelentett egy-egy év viszonylatában. Áruösszetételében a mezőgazdasági termékek döntő többsége zöldség és gyümölcs (előbbiektúl súlyával). Az állati eredetű termékek között a baromfi, a tojás és a tejtermékek felhozatala nagyobb jelentőségű volt a mainál.

PIACI FELHOZATAL A FONTOSABB ZÖLDSÉGEKBŐL
ÉS GYÜMÖLCSŐKBŐL AZ EGYES ÉVEKBEN [43]
(1957—1962)

Megnevezés	Felhozatal (tonna)					
	1957	1958	1959	1960	1961	1962
Vöröshagyma	581	160	93	23	162	174
Fejeskáposzta	269	262	351	263	182	193
Burgonya	166	238	226	202	211	227
Petrezselyem	221	78	42	46	87	83
Paradicsom	77	150	139	140	124	80
Alma	212	330	341	422	430	280
Görögdinnye	264	397	353	450	277	289
Sárgadinnye	84	163	272	159	129	151
Körte	28	36	58	73	26	95
Szőlő	82	166	97	84	110	85

PIACI FELHOZATAL ÁLLATOKBÓL ÉS ÁLLATI TERMÉKEKBŐL [44]
(1957—1962)

Megnevezés	Felhozatal (tonna)*					
	1957	1958	1959	1960	1961	1962
Élőcsirke	10	18	18	29	41	44
Élőtyúk	11	12	21	23	34	58
Élőpulyka	10	6	3	5	10	9
Élőliba	17	11	4	5	3	4
Élőkacsa	9	13	10	10	11	15
Vaj	1	2	2	1	1	1
Tejföl*	184	168	156	121	145	123
Tehéntúró	41	38	41	34	40	32
Tojás*	98	205	246	377	347	369

* Tojás 1000 db, — tejfőll hl

FORRÁSMUNKÁK

- [1] 25-éves az állami kereskedelem (Kézirat a Csongrád megyei Kiskereskedelmi Vállalat ma Delta-irattárában).
- [2] Makói Levéltár (továbbiakban MLT) 23 713/946.
- [3] MLT 60/946.
- [4] MLT 8601/949.

- [5] Szőnyi Ferenc pártnyugdíjas szóbeli visszaemlékezései.
 [6] Makói Polgármesteri Hivatal iratai 8503/1946.
 [7] MLT 2202/1947.
 [8] MLT 3765.
 [9] MLT 80/945/D.
 [10] MLT 21/945/D.
 [11] MLT 1244/1945.
 [12] MLT G 1/942.
 [13] MLT D 32/946.
 [14] MLT D 29/946.
 [15] MLT 29/946.
 [16] MLT D 28/1945.
 [17] MLT 3581/1947.
 [18] Makói FMSZ iratai 1947—50.
 [19] 25 év Szövetkezetünk történetében (Összefoglaló kézirat: Makó. 1970. ÁFÉSZ-irattár).
 [20] MLT 3581/947.
 [21] FMSZ iratok. Írásos jelentés, 1963. Makó.
 [22] 25 éves az állami kereskedelem. Kézirat a Csongrád megyei Kiskereskedelmi Vállalat (ma Delta) irattárában.
 [23] MLT 4200/1959.
 [24] Belkereskedelmi Miniszter 591—70/1952. sz. út.
 [25] MLT 773/1952.
 [26] Makó Városi Tanács V. B. 1954. évi 33. ülés jkv.
 [27] MLT 773/1956.
 [28] Makó Városi Tanácsa Kereskedelmi Csoport iratai 1956 (MLT).
 [29] Eredményeink, feladataink 1956—1965. Makó. Városi Pártbizottság 1962.
 [30] Csongrád megye fontosabb statisztikai adatai 1959. Megyei Statisztikai Hivatal. Szeged.
 [31] Makói Városi Tanács Ker. Csoport iratai 1959 (MLT).
 [32] MLT 5868/1959.
 [33] Csongrád megye fontosabb statisztikai adatai 1960. Megyei Statisztikai Hivatal. Szeged.
 [34] MLT 4850/1960.
 [35] Csongrád megye fontosabb statisztikai adatai 1961. Megyei Statisztikai Hivatal. Szeged.
 [36] Csongrád megye fontosabb statisztikai adatai 1962. Megyei Statisztikai Hivatal. Szeged.
 [37] Csongrád megye fontosabb statisztikai adatai 1959. Megyei Statisztikai Hivatal. Szeged.
 [38] Makói MÉK adatai (kézirat).
 [39] Makói MÉK adatai (kézirat).
 [40] Csongrád megye fontosabb statisztikai adatai 1950—1955. Megyei Statisztikai Hivatal. Szeged.
 [41] Csongrád megye fontosabb statisztikai adatai 1959. Megyei Statisztikai Hivatal. Szeged
 [42] Csongrád megye fontosabb statisztikai adatai 1960, 1961, 1962. Megyei Statisztikai Hivatal. Szeged.
 [43] Csongrád megye fontosabb statisztikai adatai 1959, 1960, 1961, 1962. Megyei Statisztikai Hivatal. Szeged.
 [44] Csongrád megye fontosabb statisztikai adatai 1959, 1960, 1961, 1962. Megyei Statisztikai Hivatal. Szeged.

DER HANDEL DER STADT MAKÓ VON DER BEFREIUNG AN BIS ZUM JAHRE 1962

EDE ORKONYI

Die Studie schildert anhand von zahlreichen zeitgenössischen Dokumenten — vorwiegend aufgrund von Archivmaterial und statistischen Sammelberichten — die Neuorganisation des Handels der als erste befreiten ungarischen Stadt Makó. Wie nach dem Abzug der Front aus dem daniederliegenden Handel ein Ausweg im Interesse der Versorgung der Bewohnerschaft gefunden werden konnte. Die in der Stadt wirkenden Genossenschaften und Handelvereinigungen bildeten die Grundlage des sozialistischen Sektors. Es werden die einzelnen Stufen der Verstaatlichung des Handels bis zu ihrer totalen Vollendung beschrieben und auch zahlenmässig erweist Verfasser, welche Rolle die Stadt in der Landesversorgung in der schweren Phase des wirtschaftlichen Überganges innehatte.

Numerische Darlegungen veranschaulichen, in welcher Menge die Valuta der Stadt, die Zwiebeln, wieder auf dem Weltmarkt erschienen; geschildert sind die grössten Importeure.

Ihre eigenen Traditionen haben die ...aknr, ...ä,ktr, die Makóer Märkte, die alljährlich enorme Warenmengen umsetzen.

Die Studie ist Wirtschaftshistorie, die erste geschichtliche Zusammenfassung dieses Themas.

РАЗВИТИЕ ТОРГОВЛИ ГОРОДА МАКО С 1944—1962 ГОДЫ

ОРКОНИ ЭДЭ

В своей работе автор, на материале документов и статистических данных, описывает реорганизацию торговли города Мако, первого освобождённого Советской Армией венгерского города. В работе даётся исторический обзор организации снабжения города необходимыми товарами после его освобождения, при помощи обмена товаров. Имеющиеся в то время в городе кооперативы и торговые организации представляли собой основу социалистического сектора.

В работе прослеживаются этапы национализации торговли города до её завершения. Приводятся цифровые данные о роли города в снабжении страны в трудный период реорганизации экономического строя Венгрии.

Автором приводятся цифровые данные о продаже на мировом рынке главной сельскохозяйственной культуры города — лука. В городе стало традицией проведение сельскохозяйственных ярмарок, на которых ежегодно продаётся большое количество товаров.